

„Vragenbus“, terwijl in de derde plaats voor hen, die „graag eens iets zouden hooren over de theorie, om zoodoende niet alleen praktisch, doch ook theoretisch ingelicht te worden“. „nu en dan heel eenvoudige artikeltjes over lezen en voordragen“ zullen worden gegeven.

Aan deze mededeelingen voegt de uitgever nog de zijne toe; elke maand zal het tijdschrift brengen: een portret van een onzer christelijke auteurs, een beknopte levensgeschiedenis bij dat portret, een gedeelte uit de Heilige Schrift en eenige andere prozafragmenten en gedichten met aanwijzingen voor het lezen en voordragen.

De hoofdzak van het tijdschrift is dus de leiding, die het belooft aan hen, die zich in de kunst van lezen en voordragen willen ontwikkelen. In deze eerste aflevering krijgen we eenige proeven van de wijze, waarop de heer Post die leiding geven zal: enkele proza-stukken en een gedicht worden in den tekst van aanwijzingen voorzien, die met een kleinere letter op den rand in woorden worden omschreven, aanwijzingen over tempo, stemhoogte, stemhuizing met betrekking tot het zinsverband, accent e.d. Wie zich de moeite geven wil, al deze uitvoerige indicaties te verwerken (en voor de zulken schrijft de heer Post) kan inderdaad een heel eind komen; hij leert althans letten op allerlei belangrijke „kleinigheden“, die hij nimmer had opgemerkt en dus ook nooit bij z'n lezen had toegepast, hij leert ook zien, dat de kunst van lezen van groote beteekenis is om te verstaan wat men leest, omdat alleen de juiste intonatie het juiste relief aubrenkt. Dat alles is ongetwijfeld van waarde en voldoende argument, om een voorlichting, die tot dit resultaat brengen kan, met vreugde te aanvaarden, dat is dus, om een tijdschrift, als hier wordt opgezet, met sympathie te ontvangen. Indien de keuze van stukken goed is, ook (en dat vooral) methodisch geschiedt, zoo, dat de lezer gelegenheid krijgt verworven kennis toe te passen en praktisch om te zetten, kan zulk een tijdschrift vormend en voor velen nuttig zijn. Al was het slechts, dat het de menschen leert rustig te lezen en zich rekenschap te geven van wat wordt bedoeld en dus in woorden geformuleerd staat, dan is al een zeer beteekend effect bereikt.

Maar — bij deze leiding ontbreekt toch één ding, dat bij leiding onontbeerlijk is: de controle, de eventuele verbetering, als een gegeven aanwijzing foutief wordt opgevolgd, verkeerd begrepen of zelfs niet precies juist nageleefd wordt. Het is vooral bij lezen en voordragen een typeerend verschijnsel, dat men telkens in een zelfde fout terugvallen wil en eerst na herhaalde verbetering, die gehoord wordt, over zulk een moeilijk punt heen komen kan. 't Is immers de levende stem, die hier invloed heeft, omdat de toon de muziek maakt en de beste aanwijzing in omschrijvende woorden niet de kracht heeft van het één-keer-voordoen. De beteekenis die een pogen als van den heer Post hebben kan, is daarom o.i. voor een goed deel afhankelijk van de mogelijkheid van controle. Is in een vereeniging of een club iemand die behoorlijk voordragen kan en dus kan voordoen, wat precies wordt bedoeld met termen als: „gedragen lezen“, de stem „zwevend“ houden, „breed inzetten“, iemand, die kan beoordeelen of men inderdaad „bittere teleurstelling uit den toon (doet) spreken“, beweging nabootst door het tempo, „belangstellend“ leest enz., dan kan inderdaad het resultaat worden bereikt, dat met dit streven wordt bedoeld. Is zoo iemand er niet, en is de lezer geheel op zichzelf aangewezen, dan zal, dunkt ons, de vrucht niet geëvenredigd zijn aan den arbeid, die voor het verwerken van de gegevens noodig was.

Intusschen, we zijn stellig een eind verder met een tijdschrift als dit. Zoo het ingang vindt en met dezelfde zorg bewerkt blijft als dit eerste nummer, kan het juist in vereenigingen en clubs een welkome hulp zijn voor hen, die zich willen oefenen in 't voordragen, kan het ook op scholen, onder de leiding van den onderwijzer, zeer goede diensten doen. De uitgever zegt toe, dat „wat de proza-stukken betreft, fragmenten zullen behandeld worden uit die boeken, welke ook in hun geheel voor onze jeugd kunnen aanbevolen worden“. Dan strekt de beteekenis nog verder en geeft het tijdschrift leiding bij het lezen zelf, maar ook bij de keuze van wat men lezen zal.

In deze eerste aflevering zijn „bewerkt“ een gedeelte van Lucas 2 (de begroeting door de herders), een schets van G. Schrijver (over wien in dit nummer een kort artikel geschreven is door P. J. Risseeuw), een „kerstliedje“ van Willem de Merode, een kinderversje van Schreurs en een paar fragmenten uit de „Nederlandsche Sagen en Legendes“. Deze inhoud is verscheiden genoeg en biedt dus meer dan een oefenings-mogelijkheid.

Wie in deze richting iets zoekt, make eens kennis met dit tijdschrift. Als het in z'n verdere nummers is als dit eerste, is het die kennismaking waard.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Dr J. C. de Moor f.

Een abonné — wien daarvoor mijn dank — zendt mij uit den 2en jaargang van „Ons Tijdschrift“ enkele

bijdragen, geleverd door wijlen dr. J. C. de Moor, en meent, dat de lezers er graag van kennis zullen nemen. Ik deel die meening, omdat het tijdschrift niet meer te verkrijgen is, en het merkwaardige in deze dingen is, dat dr. de Moor, toen hij de onderstaande bijdragen schreef, 19 jaren oud was. Uit biografisch oogpunt hebben ze dus betekenis. Hier volgt eerst een stuk proza:

„En zoo er iets schoons in uw harte leeft, och, denk, dat alle goede gave van God is, en ge die gebruiken moet in Zijn dienst. De kunst, het schoone — 't is eene afschaduw van Zijn goddelijke Heerlijkheid, die de Hemelen vervult, maar ook in 't riet aan den oever en 't murmelen der beek tot ons spreekt; die 't lied der nachtegale en de zang der zee ons verkondigen; en zoudt gij dan achterblijven, en 't schoone, dat Hij in uw ziele wilde geven, in een zweethoek verbergen? Maar immers neen, ge eischt alles, en bovenal de kunst op voor den Schepster van hemel en aarde, Die in den Redder onzer zielen ook onze Vader is, en dies spreke uw mond, en melde uw pen, uw lied, uw beeldende kunst, ja alles, wat lieflijk is en wel luidt, den lof van Hem, Die eens ons de zaligste heerlijkheid zal geven, als Hij straks ons lichaam herstelt in zijn oude pracht, vereenigt met onze ziel, en het lied van Mozes en het Lam voor den troon uit den mond der verlorne menscheid en der heilige engelen gehoord zal worden, ook een triomf der volmaakte kunst!“

A. 1 Maart 1897.

J. C. d. M.

En vervolgens poëzie:

Oudejaarsnacht.

(Een Sonnet.)

Pred. 3:11b.

O Gij, Die d' eeuw gelegd hebt in ons hart,
Uw menschenkind verheven boven 't stof,
Geroepen tot 't vertellen van Uw lof,
En ons in 't wezen prent die diepe smart,

Dat heimwee naar het zoete Vaderhuis,
Naar d' eeuwige woning van Uw heerlijkheid,
Dat trekken van de ziel naar 't huis, bereid
Daarboven, beter dan dees' aardse kluis, —

Er leeft een stil vertrouwen in 't gemoed
Van Uwe kindren, als der eeuwen spoor
Zich teekent in het zand van onzen tijd,

Dat Uwe komst welhaast hun ziel bevrijdt,
Nu 't moede oog reeds aan de kim den gloor
Van d' eeuwgen dageraad met vreugd begroet.

Dec. 1897.

J. C. d. M.

Bijdragen als hier weergegeven zijn, krijgen zooveel beteekenis juist dan, als men ze kan zien in het licht van een daarop volgend leven, waarin de geest zich heeft geopenbaard, zooals het in dr. De Moor te zien is geweest.

Over de Generale Synode.

De persstemmen zijn vele en komen vrijwel tegelijk; daarom kan volledigheid hier niet worden nagestreefd. We laten een paar geluiden doordringen tot onze lezers.

Prof. Grosheide zegt in „Noord-Holl. Kerkbl.“:

Een merkwaardig teken des tijds was het zeker, dat de kerkeraad der Nederlandsch Hervormde Kerk te Hellevoetsluis een schrijven zond, waarin onze Synode wijsheid van God wordt toegebeden. Deze Hervormde broeders hebben blijkbaar verstaan, dat de Synode zaken heeft te behandelen, die raken de Gereformeerde belijdenis, welke ook dezen broeders dierbaar is. God geve, dat weldra allen, die deze belijdenis liefhebben, ook kerkelijk als broeders samen komen!

De waardeering van het teken van meeleven van den Herv. kerkeraad is onder ons vrijwel algemeen. Niet alzo in het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en Cultuur“. Daar merkt een der bedienaren van „Oog en Oor“ op:

Dat Christenen deelen in elkanders moeilijkheden is zeker sympathiek. Het komt maar al te veel voor, dat zij elkander, om de verschillen, die er in deze be-deeling blijven, verketteren.

Men kan echter met de beste bedoelingen zeer zonderling handelen. En dat heeft m.i. deze kerkeraad gedaan. Zijn sympathiebetuiging heeft iets — veel zelfs — van een familiair bezoek bij een familie, bij welke men niet is geïntroduceerd. In het dagelijksche leven zou men zoo iets uiterst koel opnemen, al zou de ongenode gast natuurlijk wel beleefd behandeld worden.

Evenmin als een gebed op den hoek eener straat behoeft te geschieden, evenmin is het noodig stille sympathie zoo officieel te uiten. M.i. is het zelfs beter van niet, omdat men niet weet, of men niet, zeggende naar de ééne zijde, naar de andere zijde iets heel anders doet.

Schrijver van dit artikeltje, A. D(orst?), staat dus blijkbaar nog al kritisch tegenover het „Algem. Weekbl. v. Chr. en Cultuur“. Want als het niet netjes staat, in huis te loopen bij een familie, waarbij men niet is geïntroduceerd, om wat vriendelijks te zeggen, dan staat het vermoedelijk heelmaal niet netjes, voor de deur van die familie te blijven staan op de straat en dan voor aller oor te roepen van de familie, waarbij ge geen introductie hebt verkregen en waarvan je dan ook heelmaal niet op de hoogte bent: kijk eens, wat een schandaal gebeurt daar; luister eens, wat een onzalige „drijfjacht“ daar in huis...

Tegen de daad van Hellevoetsluis kan misschien de „cultuur“, tenminste wanneer ze wordt gedegradeerd tot „étiquette“ iets hebben in te brengen. Maar het christendom kan er niets tegen hebben. Maar tegen de doorgaande houding van het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en Cultuur“ heeft behalve de étiquette, ook de cultuur en vooral het Christendom erg veel in te brengen. Maar „Oog en Oor“ schijnen daarvoor nog gesloten.

In hoeverre achter de deur van het huis, waar ongenoden volgens A. D. niet mogen binnentreden, de „drijfjacht“ wordt georganiseerd, leert ds. Milo in de „Almedische Kerkbl.“:

Laat mij slechts dit ééne mogen uitspreken, en dat doe ik met groote blijdschap: er is niets, volstrekt niets te bespeuren van eenige Hetze, niets van wat ook maar zweemt naar ketterjacht. Er wordt menigmaal voor den hoofdpersoon in het geding gebeden als voor onzen broeder. Maar tegelijk valt bij alle ruimte van blik en bij onderscheid in waardeering een ongekende éénheid te constateren in het hooghouden onzer belijdenis, in het opkomen voor de waarheid en in het huigen voor het gezag der H. Schrift.

Prof. Grosheide merkte eenige weken hetzelfde op. En de „Overtoomsche Kerkbode“ (van Amsterdam-Zuid) is ook tevreden. In een Synodale rede van prof. Kuiper, die geheel en al inging tegen de gedachte, die van te voren door Amsterdam-Zuid was uitgesproken, bracht het blad maar één bezwaar in; en dat gold niet zoozeer den inhoud van de rede, als wel een van de bijzaken. Dat wijst dus op een toenadering, waarover zich ieder verblijden kan. Evenzoo is het blad goed te spreken over de ontvangst van dr. Geelkerken ter synode:

Woensdag is hij gegaan en de ontvangst te Assen was boven verwachting.

Hoffelijk — uiterst hoffelijk, zoo vanwege de Synode als van Assen's kerk zelf.

De Synode had een deputatie gezonden bestaande uit Prof. Dr. F. W. Grosheide en Ds. T. Gorter en ook de afvaardiging van Amsterdam-Zuid was aanwezig, toen Dr. Geelkerken, vergezeld van Prof. Woltjer te ruim één uur te Assen aankwam.

Op het perron en voor het station bevonden zich heel wat meelevende leden van Assen's kerk.

Blijdschap lag op het gelaat en het best wordt het gevoelen van allen vertolkt door de woorden van een zuster der Asser gemeente, die zei: „Blij dat io er is, nou komt alles goed.“

Meer zullen wij er niet van zeggen.

Die blijdschap was algemeen en werd in woord en handdruk te kennen gegeven.

Verheugend is ook, dat van deze zijde erkend wordt, dat de historie van het „Briefje“ uit de wereld is. De synode zelf heeft officieel daaromtrent een publicatie gedaan; en de „Overt. Kerkbl.“ geeft daarvan ook mededeeling. Aldus:

Amsterdam-Zuid had in haar protest tegen de suspectverklaring van Dr. Geelkerken opgemerkt, dat er geen recht was om Dr. Geelkerken naar het onder-tekeningsformulier — waarvan denkelijk niemand, behalve de dominee het bestaan kende, — de bekend geworden vragen te stellen, omdat de aanwijzingen, die dit formulier er voor noodig acht er niet waren, en daarom had de „Classis goss gewichtige oorzaak van nadenken“ gevonden, maar hadden Deputaten art. 49 dit uitgesproken. Niet de eerste keer bij hun bezoek op 1 April ter Classicale vergadering, doch, nadat 'n bespreking met Prof. Kuiper had plaats gehad.

De frontverandering van Deputaten is toen ter Classicale vergadering van 22 April door Amsterdam-Zuid uitgesproken en geconstateerd, wat Deputaten ontkenen. Zij hebben gezegd zelfstandig de vragen te hebben geformuleerd, een voorstelling, die door Amsterdam-Zuid in twijfel werd getrokken, doch nu door de voorstelling van de toedracht der zaak in de mededeeling van Commissie drie, wordt rechtgezet en toegegeven.

Zoo langzamerhand komt het licht. Het is wel wat jammer voor de velen, die reeds lang in hun bladen, ook op grond van het verhaal van het „briefje“, hun „drijfjacht“-legende hebben geschreven, dat hun dit moeis afgenomen wordt, maar 't is niet anders.

Laat me mogen eindigen met een opmerking van ds. Kunst in de „Geld. Kerkbode“ over dezelfde zaak:

Er is herhaaldelijk, bedekt misschien nog meer dan openbaar, op gezinspeeld dat deze hoogleraar (Prof. Kuiper, K. S.) aan de behandeling der zaak voor de classis Amsterdam een sterk persoonlijk aandeel had genomen.

De deputatie van den Kerkeraad van Amsterdam-Zuid heeft nu, daartoe gemachtigd, de woorden daarop betrekking hebbend teruggenomen.

Er is in heel deze aangelegenheid zooveel onaangenaam persoonlijks geweest, dat het niet anders dan verheugen kan wanneer er althans een deel van die misverstanden wordt opgeruimd.

Als zoo eens alle zaakjes onderzocht werden, waarmee de „pers“, de betaere der aarde, haar minnaars voor den mal gehouden heeft, den laatste tijd....

De promotiekwestie van Kampen.

Weer geven we enkele pers-uittalingen over de aan de orde gestelde vraag, of men te Kampen ook zal kunnen promoveren. De zaak krijgt nog wat meer beteekenis, sedert door de classis Zwolle, die haar doozendt naar de part. synode van Overijssel, er een kerkelijke aangelegenheid van gemaakt is. Dr. C. Bouma van Zwolle schrijft:

Voor de Theologische School is het aannemen van het voorstel zeer profijtelijk te achten. Het zou zijn de kroon op den aan haar verrichten arbeid, waardoor zij haar vleugels geheel zal kunnen uitslaan en al haar krachten kan ontplooien. Aan haar Hoog-leeraren kan het niet anders dan groote voldoening geven, dat ze ook den doctoraal zullen mogen uitreiken. En voor haar studenten is het zeer gewenscht. De last tot studie wordt er door opgewekt. En zoo worden de Kerken er door gebaat.

En ds. Renting merkt in de „Geld. Kerkbode“ op:

Bezien bij het licht der wetenschappelijke praktijk, is de oplossing van dit vraagstuk o.i. niet zoo moeilijk.

Er zijn wel inrichtingen, vooral in het Ruitenland,

die met v
de liefhe
Niemand
minder w
dan te An
En nog
Kamper S
treft ach
Vaderland
Een pr
bestaan.
Alleen z
orde stiel
de „uiters
onze Kam
in de Hae
geopend c
te kunnen
geacht.
We a
nis, ma
kerkelijk
aan ons
aller sam
groeter g
nieuwe
hoe te s
Voor het

Dr. Kanjar
beoordeling
Dordt en A
gevoelen:

Bedenke
Proodij, c
Remonstr
op een G
Genera
bijeenroep
ken werde
Generaal
haar eigen
was niet
moeten“.

Dat de
Generale S
18 politiek
de handha
dragen; d
veto groot
Synodebed
geen eerlij
Maar da
stranten o
de Genera
de feiten i
Juist de
bijeenroep
aangedron
In het
Holland h
onnoodig.
Maar in
Synodale
sche Syno
vragen va
Staten.

En waa
nood zal
landsche k
Synode w
dat hier v
kercke sel
canten ver
dult te yri
tuelier
nationa
Toen da
velt met n
tot het ind
Synode
wezen op
vragen de
dan d o
connen

Dit roep
pas in de
1597. Juist
van de N
dat straks
len omvan

Laat ons l
noodig geon
dat niet van
op Dordt is v
met de oude

G
A.A. Zondi
wereldfedera
ontleenen we

Aan het
God op wo
De zending
uit de stud
ten af te
opgekomen
en leiders
wetende w
ziende den
gegaan, on
door sien
meenschap

De twee
voor God's
werd dikw
van het e
oplevend g
daarbuiten
heid volbr
oorlog gee

waar onge-
entreden, de
Milo in de

itspreken, en
is niets,
enige Hetze,
naar ketter-
hoofdpersoon
broeder. Maar
u bij onder-
heid te con-
denis, in het
igen voor het

hetzelfde op-
sterdam-Zuid
in prof. Kuy-
gedachte, die
uitgesproken,
dat gold niet
een van de
ng, waarover
blad goed te
sekerken ter

te Assen

wege de Sy-

len bestaande
is T. Gerber
an-Zuid was
id van Prof.
kwam.
evonden zich
s kerk.
t best wordt
woorden van
zei: „Blij dat

rd in woord

erkend wordt,
le wereld is
nt een publi-
geeft daarvan

est tegen de
pgemerkt, dat
ar het onder-
dijk niemand,
ende, — de
omdat de
noodig acht
„Classis geen
vonden, maar
ken. Niet de
il ter Classi-
ng met Prof.

toen ter Clas-
Amsterdam-
vat Deputaten
lig de vragen
ing, die door
ken, doch nu
er zaak in de
rdt rechtgezet

it is wel wat
hun bladen,
„briefje“, hun
dat hun dit
anders.
pmerking van
dezelfde zaak-
ten nog meer
de hoogleeraar
ding der zaak
ersoonlijk aan-

an Amsterdam-
woorden daarop

oooveel onaan-
iet anders dan
deal van die

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

an Kampen

die met vrij wat minder recht reeds jaren lang aan de liefhebbers den doctorschouder verschaften.

Niemand zal durven beweren, dat er te Kampen minder wetenschappelijke Theologie wordt gedoceerd dan te Amsterdam.

En nog minder zal men durven beweren, dat „de Kamper School“ wat het Theologisch onderwijs betreft, achterstaat bij de Rijks-Universiteiten in ons Vaderland.

Een principiële bezwaar behoeft er dus niet te bestaan.

Alleen zou de vraag kunnen rijzen, of het aan de orde stellen van deze zaak in deze dagen, nu toch de „uiterste noodzaak“ er niet toe dwingt, daar voor onze Kamper „Fideelen“ na hun volbrachte studiën in de Usselstad de gelegenheid reeds eenigen tijd is geopend om zonder dubbele examens aan „de Vrije“ te kunnen promoveeren, wel gewenscht kan worden geacht.

We achten deze zaak volstrekt niet zonder beteekenis, maar meenen toch, dat er heden ten dage op kerkelijk en wetenschappelijk gebied problemen zich aan ons opdringen, welke oplossing aller aandacht, aller samenwerking vraagt en die ongetwijfeld van grooter gewicht zijn dan het scheppen van een nieuwe mogelijkheid, om zich met een doctorschouder te sieren.

Voor het overige wachten we en zien toe.

Dordt en Assen.

Dr Kaajan, kenner der Dordtsche synode, geeft een hoordering van de brochure van mr A. C. G. v. Proosdij: Dordt en Assen. Met den schrijver verschilt hij van gevoelen:

Bedenklijk wordt echter het betoog van Mr van Proosdij, als hij ten slotte beweert, dat de zaak der Remonstranten daarom op de Dordtsche Synode, dus op een Generale Synode beslist werd, omdat de Generale Staten dit in hun Artikelen van de Bijeeroeping dezer Synode hadden bepaald. De Kerken werden dus in dezen door de H. M. Heeren Staten-Generaal in een boek gedrongen, waar zij volgens haar eigen beginselen niet wilden zijn. „Hun moeten was niet een kerkrechtelijk maar een politiek moeten“, zegt van Proosdij met grooten nadruk.

Dat de Dordtsche Synode van 1618—19 door de Generale Staten is uitgeschreven; dat op deze Synode 18 politieke commissarissen zitting hadden, aan wie de handhaving van de uitwendige orde was opgedragen; dat deze Heeren vooral door hun recht van veto groote macht hadden en inderdaad op heel het Synodebedrijf geduchten invloed hebben uitgeoefend, geen eerlijk historicus-schrijver zal dit ontkennen.

Maar dat de behandeling van de zaak der Remonstranten op een Generale Synode der Kerken door de Generale Staten zou zijn opgedrongen, is met de feiten in flagranten strijd.

Juist de Kerken hadden jaar in jaar uit op het Bijeeroepen van een Generale Synode onvermoeid aangedrongen.

In het jaar 1589 achtte de Synode van Noord-Holland het Bijeeroepen van een Generale Synode onnoodig, omdat geen „swarickheden“ ertoe noopten.

Maar in het jaar 1597 werd dit anders. Toen werd de Synodale Kerk van Amsterdam door de Noord-Hollandse Synode vermaand, om diligent te zijn in het aanvragen van een Generale Synode bij de Generale Staten.

En waarom? Omdat duidelijk was gebleken, hoe noodzakelijk zulk een vergadering van de Nederlandsche Kerken was. Ja, dit verzoek om een Generale Synode werd zelfs aldus gemotiveerd: „Om dieswille dat hier verstaen is, dat alreede vuyt het midden der kercke scheurynge onstaet ende ooc sommige predicanen versoucken in seckere stucken der leere gedult te syn, welke niet en staet bij eeneparticieliere vergaderynge, maer tot den nationalen synodum gehoort“.

Toen dan ook 's Lands advocaat Van Oldenbarnevelt met nadruk om de redenen vroeg, die de Kerken tot het indienen van het verzoek om een Generale Synode hadden gebracht, werd door de Kerken gezezen op de appellen en op de „swarickheden ende vragen der kercken particulier, die niet anders dan door middel des synodi nationalis kunnen gebetert worden“. (1605).

Dit roepen om een Generale Synode geschiedde niet pas in de jaren 1610—18, maar reeds in het jaar 1597. Juist het niet-ssamkomen in Generale Synode van de Nederlandsche Kerken heeft toen gemaakt, dat straks de zaak der Remonstranten van zoo grooten omvang en van zoo gevaarlijk karakter kon worden.

Laat ons hopen, dat het debat geen voortzetting meer noodig geoordeeld wordt. Het is overigens een troost, dat niet van één zijde, maar van beide kanten een beroep op Dordt is vernomen. Het bewijst, dat niet de een alleen met de ouden werken wil.

Gebod voor de Wereldfederatie.

A.s. Zondag 21 Febr. is een dag van gebod voor de wereldfederatie van Christenstudenten. Aan den Oproep ontleenen we de volgende bijzonderheden:

Aan het eerste geslacht der Wereldfederatie heeft God op wonderbare wijze Zijn grootheid geopenbaard. De zending van Westersche landen begon evangelisten uit de studentenverenigingen naar Afrika en het Oosten af te vaardigen. Bewegingen uit kleine groepjes opgekomen, zijn machtig uitgegroeid. En de stichters en leiders zijn door God tot voortgaan geroepen, niet wetende waar zij gingen; zij hebben volgehouden als ziende den Onzienlijke. Velen van hen zijn ons voorgaan, om Hem te zien van aangezicht tot aangezicht; door hen hebben wij een levend onderpand in de Gemeenschap der Heiligen.

De tweede generatie zag zich geroepen tot den strijd voor God's Koninkrijk, kwam vaak in 'theetst ervan en werd dikwijls in verwoording gebracht door het verloop van het conflict, dikwijls ook ondersteund door een oplevend geloof en verwachten binnen de Federatie en daarbuiten. Toch, als altijd, werd Zijn kracht in zwakheid volbracht. De geboden waarop in den tijd na den oorlog geen antwoord scheen te komen, hebben ten-

slotte toch getriumpheerd in het geestelijk leven en in het gemeenschapsbesef, dat door ellende en oorlog is verrijkt en versterkt in plaats van te niet gedaan, wat zijn weerklink vindt in den oproep tot broederschap, welke bevordert wordt door de ontwikkeling van het „European Student Relief“ tot de „International Student Service“ en in de stichting van de „Refugee Student Christian Associations“.

Daarom zouden wij, die tot de tweede generatie behooren, ontroov zijn aan onze voorgangers, als wij niet, evenals zij, geloofden dat alle beloften vervuld zullen worden.

Boven onze ongelijke verhoudingen en onze onopgeloste staatkundige vragen heerscht God's wil tot liefde, die er slechts op wacht te worden doorschouwd en vervuld.

„Hij, die Zijn wil wil doen, zal van de mogelikheden, die nu komen, weten, of zij geïnspireerd zijn door den Geest Gods, of dat zij slechts scheppingen van eigen verlangen zijn; hij zal weten of de bergen, die het pad waarlangs hij gaan wilde, versperren, God's wegwijzers zijn, die een verandering van koers voorschrijven, of dat zij God's roepstem zijn, om ze, in geloof op Hem, in zee te werpen“ (uit Hogg „Redemption from this World“).

Deze gebedsdag valt in het 30e levensjaar van de Federatie. Het groote werk, dat zij verricht heeft voor het koninkrijk Gods over heel de wereld, vooral in kringen, die voor het christendom geheel gesloten waren, is wel een der meest op den voorgrond tredende verschijnselen, die tot dankbaar meeleven mogen opwekken.

Ook alleen monsterverbond?

Mevrouw Mankes-Zernicke schrijft in „De Hervorming“:

„U gedenkt natuurlijk even het zilveren feest van de Koningin?“ vroeg de voorzitter van de X-sche Bondsafdeeling, op een toon van vanzelfsprekendheid, den 7en Februari, vlak vóór de godsdienstoefening.

„Neen, dat ben ik niet van plan“, zei ik, een beetje verdrietig om het stridgesprek, dat ik zoo kort voor de preek, voorzag. Daar kwam het dan ook al aan in het verschrikte antwoord: „Ja, maar waarom niet? Dat moet toch!“ „Waarom wel?“ replieerde ik, „van wie moet het?“ Toen kwam er van allerlei te berde: „Een huiselijk feest van de eerste vrouw van den staat, mocht toch wel met een enkel woordje... de synode had het trouwens gevraagd!“ „De synode! Daar hebben wij toch niets mee te maken?“ „Nu nee, natuurlijk niet. Maar 't is toch ook niet in den geest van den Bond om zoo iets niet te gedenken“. Overigens — ook de voorzitter was voor een republiek... „Draaide me. 't Monsterverbond tusschen kerk en koning nog uwerkende tot in een republiekisch gezinden voorzitter van een bondsafdeeling!“

Er zijn behalve Mevrouw M. wel meer mensen, die, als het woord „Oranje“ klinkt, nog niet aanstonds vervallen in den toast-stijl. Maar men behoeft nog niet direct te spreken van een „monsterverbond“. Dat is toch wel wat heel sterk gekleurd. Monsieur le Président zou ook zonder eenige monsterverbondelijkheid een beurt kunnen krijgen; het Calvinisme heeft, ook in de opstelling van zijn publieke officiële geboden, genoegzame elasticiteit aan den dag gelegd. Soms is dat nog veel reukeliker dan hier Mevrouw Mankes blijkt te zijn; en heeft het een beetje meer positiefs dan dit antwoord van de Redactie der „Hervorming“:

Maar er valt toch wel te bedenken, dat bij een openbaar optreden de houding, die men aanneemt meer gewicht in de schaal legt, dan wanneer men inderdaad geheel privé handelt.

Hensch, het Calvinisme is reukeliker, juist omdat het meer grond onder de voeten heeft, dan menigeen denkt. De diepstgewortelde boomen kunnen zich het verst buigen: maar een tikje tegen wat al te los op zijn voetstuk staat en te veel balanceren moet, brengt de sensatie van een „monster“-gebeuren.

Een oostersch boek.

We haalden reeds meer dan eens de artikelenreeks van dr Bouma aan, over „de bijbel, een oostersch boek“. Thans schrijft hij:

Uit dezen Oosterschen vorm mag nu echter niet worden afgeleid, dat de Heilige Schrift ook naar zijn inhoud vrucht der Oostersche gedachtenwereld is.

Heden poogt men het zoo voor te stellen, alsof de Bijbel in zijn voorstellingen en ideeën weinig anders bood dan wat ook de volken buiten Israël bezaten. Alsof heel de Bijbel uit de om Israël wonende volken en hun cultuur en religie kon worden verklaard.

De verhalen van schepping, val, zondvloed, enz., zijn ontleend aan de algemeene Semietische wereld. De offertheorieën, het Godsgebeuren, de voorstellingen van de geestenwereld, het doodenrijk, hemel en hel — alles is product niet van openbaring, aan Israël geschied, maar erfgoed, meegebracht uit Babel en Egypte.

Zoo leert heden de z.g. godsdienst-historische school. Het zou te ver voeren, daarop hier breed in te gaan. Slechts zij herinnerd aan wat eerder werd gezegd, dat deze pogingen, ook afgedacht van het beginsel, geen oplossing kunnen bieden. De draden, waaraan deze meningen worden opgehangen, zijn in den regel zoo dun, en de grondslag, waarop ze rusten, is zoo broos, en de verschillen tusschen Israël en de volken ook in hun godsdienstige voorstellingen zijn zoo groot — dat aan afleiding niet kan worden gedacht.

De heden veel in eere zijnde uitspraak: „De Bijbel is een Oostersch boek“ mag niet dan met groote voorzichtigheid worden gebruikt. In den diepten zin is de Bijbel geen Oostersch boek. Zijn geboorte is niet in de Oostersche cultuurwereld maar in Gods gedachten; niet beneden maar boven; niet uit de menschen maar uit God.

In hetzelfde verband is ook een der volgende opmerkingen van dr Bouma voor ons doel van beteekenis:

Misschien is er nog iemand van mijn lezers, die zich herinnert, dat ik aan den aanvang dezer artikelen over Dr De Hartog schreef. Hem was gevraagd door een inzender in zijn tijdschrift „Nieuwe Banen“, of nu echt een heusche slang gesproken had in het Paradijs.

Daarop antwoordde Dr De Hartog, dat we nu niet in Westerschen zin moeten vragen, of dit of dat zoo gebeurd is, want de Bijbel is een Oostersch boek, dat een Oosterschen kijk op de werkelijkheid heeft.

Wanneer men nu echter Dr De Hartog een weinig kent, doet zulk een uitspraak eenigszins komisch aan. Want behalve predikant en theoloog is Dr De Hartog ook filosoof. Een aanhanger van het stelsel van Hegel. Hegel trachtte de wereld te begrijpen als een systeem van redelijkheid zonder rest. Een zuiver Westersch denker aldus. Veelmeer dan b.v. Schopenhauer, die dan ook door Buddhistischen geest was gedrenkt.

En bij iemand als Dr De Hartog merkt men onophoudelijk, dat hij Hegeliaan is — een verstandsfilosof, wiens wijsbegeerte met Oostersche inkleeding weinig te maken heeft.

Wat De Hartog ons biedt in zijn tijdschrift is sprankelend van vernuft. Ik denk b.v. aan zijn beschouwingen over het Johannes-Evangelie. Al is het zeer vaak een vals vernuft, waarbij de eerbied voor Gods Woord ver is.

Maar Oostersche beschouwing en gedachtenwereld is hier ver. Als zoo iemand dan van een feit des Bijbels schrijft, dat het niet letterlijk zoo behoort gebeurd te zijn, dan is dat geen opvatting van den Bijbel als Oostersch boek, maar een bezien door den bril van een puur Westersch filosoof.

Inderdaad, men beroept zich vaak op het Oosten, omdat men daarmee bedekken wil de machteloosheid van het Westen.

Anthropomorphisme.

Wie zich interesseeren mocht voor het reeds in ons blad zeer kort besproken verschijnsel van de anthropomorphe prediking, leze onderstaand knipsel uit een meditatie van ds Kersten in „De Saambinder“:

Ja God was mis, dat Asaph in Gods heiligdom inging en op des goddeloozen einde merkte. Een os wordt immers ook met het beste eten vet gemaakt voor den dag der slachting?

De os — men weet, dat het hier gaat over Ps. 73, hetwelk is, overgezet zijnde, de psalm van „het Aasfprobleem“ (o zetter, vergeet, smee ik, nu vooral de aanhalingsteekens niet) is meermalen een geliefkoos beeld. Maar deze vergelijking tusschen een hollandschen vee-fokker en Hem, die het „heiligdom bewoont“ is zoo gevaarlijk, en zoo — in haar eenzijdigheid — onbijbelsch, dat het vraagstuk van het anthropomorphisme ook hier weer blijkt geen overbodigheid te zijn.

Klaas Kater.

In een vorig nummer gaven we een aanhaling uit „De Haagse Post“ waarin ook Klaas Kater, een der grondvesters van Patrimonium werd genoemd. In verband daarmee vinde hier een plaats, wat de heer W. Heijns in „Jong Leven“ over hem schrijft:

Jacob Kater, melkhoer te Aalsmeer, was de vader van dezen man. Zijne moeder verloor hij reeds op vierjarigen leeftijd en van haar herinnerds hij zich slechts, dat zij hem voorlas uit den Statenbijbel. Vader Jacob had Klaas voor de zeevaart bestemd, doch de dood outnam ook den vader reeds vroeg aan de kinderen. Klaas was toen 14 jaar. Het kostte nog al eenige moeite om den jongen in het (hervormde) weeshuis te krijgen in dien tijd (1847), want het huisgezin, dat den kostwinner verloor, behoorde tot de afgescheidenen.

Het was toen de gewoonte, dat de erfenis der weeskinderen aan het weeshuis kwam, waardoor er een zekere gelijkheid ontstond tusschen alle weezen, een uniformiteit, die, hoezeer overigens te prijzen, toch het nadeel had, dat aan geen enkel kind ook méér opleidingskosten werden besteed, dan aan een ander. De zeevaarttoekomst was daarmee dus weg voor Klaas.

De wijsheid der ragenten was zeer hoog, althans kan ik ze niet vatten. Men zou den jongen onderwijzer laten worden, maar op de sport van kweekeling gekomen, veranderde 't inzicht der heeren. Klaas werd boerenknecht in de Betuwe.

Even later lezen we over zijn dienst bij ds Budding (na 1857):

Het door elkaar werken van de aardappelen en de groenten, vóór ze werden genuttigd, was (volgens Budding) b.v. in strijd met de Mozatische wet, z.i. Reeds den eersten middag moesde Klaas naar boeren-gewoonte de gerechten door elkaar, en Da maakte de opmerking: dat zou ik niet willen eten. Ondeugend antwoordde de nieuwe diensaknecht: dat komt net goed uit, want ik maak voor u niet klaar. Het dragen van een baard was ook niet oorbaar volgens Budding en Da had Klaas al gauw bij de haren te pakken. „Uw stem is Jacob's stem, de handen zijn Ezau's handen; ge hebt de woorden van een schaaap, maar het gezicht van een bok, óók diens lippen en wangen zijn begroeid.“

„'t Is eigenaardig“, zegt de kostganger, „ook ik verkeerde in twijfel; domine heeft ook de stem van een schaaap, maar het gelaat van een ezel, want op diens lippen en wangen groeit ook niets.“

En tenslotte:

„Was overigens ook met Kater als met vele anderen, die niet naar aanleg kunnen kiezen en leeren: 12 ambachten, 13 ongelukken. De boerenknecht werd na het colporteurbaantje achtereenvolgens: huisschilder, steenkoopersknecht, fabriekarbeider, metselaar, rijkswerkman. De rijkswerkman las „De Standaard“, die toen pas — in 1872 — was uitgekomen. Een advertentie daarin bracht hem in dienst bij den heer W. Hovy, bierbrouwer in Amsterdam. Aan de brouwerij „De gekroonde valk“ werkte hij met eenige mannen, waarmede hij zich één gevoelde; o.m. met Poedat. De patroon, de heer Hovy, was zijn 2e vriend. Hij, de man met het edele hart en rijk bemiddeld, liet den arbeid altoos voortgaan door gemeenschappelijk gebed en de lezing van Gods Woord. Daar werd veel gesproken over den geest des tijds, over den verderfelijken invloed van het liberalisme en het veldwinnend socialisme.“

Later misschien meer.

K. S.